MOJA LJUBLJANICA NOVICE

KULTURNI CENTER VRHNIKA
Tržaška cesta 32
ODPRTO: TO. - NED.: 10.00 - 18.00 / PON. ZAPRTO

št. 28

Strateška lega je vrhniški prostor zaznamovala z večtisočletno kontinuirano poselitvijo in posledično izjemno bogato in raznoliko kulturno dediščino. Naravni prehodi so skozi zgodovino nudili komunikacijsko vez med severnim Jadranom in Podonavjem. Številna ljudstva, ki so prehajala prek njenega ozemlja ali se tu naselila, so izoblikovala današnjo podobo kraja in njenih prebivalcev.

Poznorimsko obdobje

V poznorimskem obdobju se je pomen vrhniškega prostora znova povečal. Že leta 270, v času vpada barbarskih plemen Alamanov in Jutungov, je bil nekje v Verdu zakopan novčni zaklad. Območje je postalo strateško izredno pomembno v času *Claustre Alpium Iuliarum*, za obrambo prehodov proti Italiji zgrajenega sistema zapornih zidov, utrdb, stražarnic in opazovalnih stolpov med Kvarnerjem in Siljsko dolino. Pri Vrhniki je glavna rimska cesta od Emone proti Akvileji prečkala prvi in najbolj izpostavljen niz osrednjega dela alpskih zapor, vstop v branjeni prostor pa sta zapirala utrdba na Gradišču (Hrib) in stolp Turnovšče. Sistem prvega niza zidov, ki zapira oba prehoda z Ljubljanskega barja na Logaško planoto, t. i. Ajdovski zid, podkvasto oklepa Vrhniko in je ohranjen v dolžini skoraj 8 km, s čimer pomeni najdaljši dokumentiran zid celotnega zapornega sistema. Ostankom dober meter debelega zidu z vsaj 35 prepoznavnimi kvadratnimi stolpi z okoli 5 m dolgimi stranicami, nanizanimi na medsebojnih razdaljah okoli 100 m, je mogoče slediti od Tisovca nad železniško postajo Verd prek pobočij Ljubljanskega in Bukovega vrha, Raskovca in Strmice ter prek Zaplane do vrha Špika, kjer se vidni sledovi končajo.

Utrdbo na Hribu označuje značilen petkoten tloris z okroglimi vogalnimi stolpi in pravokotnimi stolpi na ravnih delih obzidja, debelega okoli 2,3 m. Skromne najdbe nakazujejo, da so jo skupaj z nad njo locirano utrjeno opazovalnico Turnovšče (11,5 x 11,5 m) morda zgradili ob koncu 3. stoletja, v uporabi pa sta obe verjetno ostali še celotno 4. stoletje. Posamezne najdbe, kot npr. značilna ost kopja s svinčeno obtežilno oblogo (*plumbata*), novci iz 3. in 4. stoletja ter fibule, izvirajo tudi z območja starega naselbinskega jedra na obeh bregovih Ljubljanice.

Poleg Emone, v kateri je bila glede na obnovitvena dela na obzidju ter najdbe vojaške noše in delov orožja verjetno vsaj občasno nastanjena posadka, po pomembnosti v širši okolici izstopa še poznorimski kastel na Golem nad Igom, ki ga označuje izreden razgled. O takratnem pomenu vodnega transporta v premikih vojske in oskrbi enot govorijo tudi nekatere najdbe iz struge Ljubljanice, kot so fibule s čebulastimi zaključki kot znamenja vojaških in uradniških funkcij, kovinski deli pasnih garnitur, izdelanih v značilnem vojaškem slogu, ter bojne sekire in osti kopij germanskega izvora.

Naselbine in utrdbe na območju Navporta so bile zapuščene najpozneje v prvi polovici 5. stoletja, prebivalci pa so se deloma preselili v varnejše naselbine severnojadranskega prostora, deloma pa umaknili v odročne višinske naselbine v hriboviti okolici (npr. Polhograjska gora).

Avtorja: dr. Andrej Gaspari, Irena Šinkovec

Poznorimski zaporni sistem *Claustra Alpium Iuliarum* je bil na ozemlju današnje Slovenije verjetno največji rimskodobni arhitekturni podvig. Zaporni sistem, ki je bil del vojne krajine na ozkem prehodnem območju jugovzhodnih Alp, je deloval v času poznorimskega imperija, od druge polovice 3. do začetka 5. stoletja. Državljanske vojne in vdori ljudstev prek meja imperija so prisilili rimske vojaške stratege v reformo vojaškega sistema. Dotlej le na zunanjih mejah branjeni imperij so začeli utrjevati tudi v notranjosti. Vojska se je razdelila na mobilne in stacionarne mejne enote ter na regionalne enote, ki so bile razporejene v notranjosti imperija in nastanjene na vseh pomembnejših strateških točkah ob glavnih cestnih povezavah.

Železna sekira iz Ljubljanice, 4. stoletje
(foto: Matevž Paternoster)

Foto: Jure Kusetič

PROGRAM

European Heritage Days
Journées européens du patrimoine

8. 2. – 5. 5. 2019
Občasna razstava
ALPSKI ZID – RUPNIKOVA LINIJA

8.2. - Kulturni praznik
PROST VSTOP

10:00 - 11:00 DELAVNICA ZA OTROKE – RIMSKI ZAPORNI ZID
Spoznali boste vsakdanje življenje Rimljanov, značilnosti vrhniškega prostora in gradnje rimskega zapornega zidu. Kje so postavili rimski vojaki zaporni zid okoli takratnega Navporta in kje je stala vojaška utrdba? Delavnica je brezplačna.

11:00 VODENJE PO STALNI RAZSTAVI MOJA LJUBLJANICA
Spoznajte reko Ljubljanico, njeno skrivnostno kraško zaledje, številne arheološke najdbe iz njene struge ter zgodovino razvoja Vrhnike, na katero je imela reka velik vpliv. Zaradi velikega zanimanja za brezplačna vodenja, obvezne prijave do četrtka, dan pred vodenjem na info@mojaljubljanica.si.

17:00 VODENJE PO OBČASNI RAZSTAVI ALPSKI ZID – RUPNIKOVA LINIJA
V sklopu projekta *Ljubljanica, reka, ki povezuje*, odpiramo novo občasno razstavo o rapalski meji, ki bo na ogled do začetka maja 2019. Prvemu brezplačnemu vodenju se lahko pridružite s predhodno prijavo, do četrtka dan pred vodenjem na info@mojaljubljanica.si.

25. in 26. 2. - Zimske počitnice

8:00 – 15:00 ZIMSKA POČITNIŠKA DNEVA NA RAZSTAVI MOJA LJUBLJANICA
V začetku zimskih počitnic na razstavi Moja Ljubljanica pripravljamo program za otroke od 7. do 10. leta. Program bomo izvajali v prostorih razstave Moja Ljubljanica med 8. in 15. uro.
Prijave na počitniška dneva sprejemamo do srede, 20. 2. 2019, na info@mojaljubljanica.si.
Cena: 8€/otroka na dan in doplačilo za kosilo.

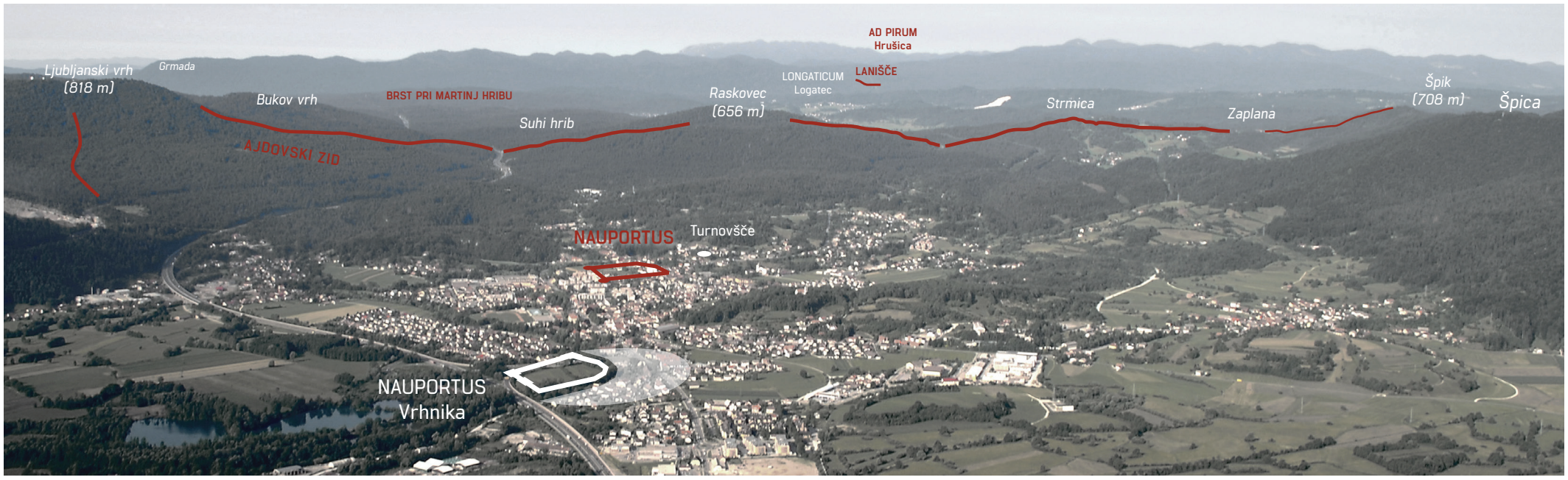

REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO

www.mojaljubljanica.si
Informacije: info@mojaljubljanica.si, tel.: 041 354 203